

Τετ. λεπτά 25.

ΡΟΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ὑπὸ

Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

6, Ὁδὸς Σταδίου, 6

1877

2817

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

1906

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

1906

1.31

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

(Υπό Ε. Δ. Ροΐδου.)

Ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Ἀ. Βλάχου φυλλαδίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ Νέος Κριτικὸς ὑπάρχουσιν ἰσχυρισμοὶ τινες, περὶ τῶν ὁποίων νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρωμεν τὰς κατωτέρω συντομωτάτας καὶ ξηρὰς παρατηρήσεις.

1. Ἐν σελίδι αὐτοῦ δωδεκάτῃ μέμφεται ἡμᾶς ὅτι ἐν τῇ περιλήψει τοῦ θέματος τῆς συζητήσεως, τῇ προταχθεῖσῃ ἐν σελ. 10 τῆς διατριβῆς ἡμῶν περὶ «*Συγχρόνου ἐν Ἑλλ. Κριτικῆς*», ἡ περικοπὴ αὐτοῦ: «*τοῦτο ἀνεκέρηξεν πάντες οἱ αἰσθητικοὶ φιλόσοφοι κτ.λ.*» δὲν εὐρίσκεται πλῆσιον τῆς ἀμέσως προηγουμένης αὐτῇ φράσεως. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη παρ' αὐτοῦ ἀπαίτησις τηρήσεως ἀκριβοῦς σειρᾶς ἐν δεκαπενταστίχῳ περιλήψει μακρᾶς διατριβῆς, ἦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν πάντῃ ἀκατόρθωτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅλως ἀδιάφορος, ἀφοῦ ἐρχόμενοι εὐθὺς κατωτέρω εἰς τὰ καθέκαστα οὐδέποτε παρελείψαμεν νὰ προτάξωμεν αὐτολεξεὶ κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς διατριβῆς του, εἰς ἃν ἀντετάσσοντο τὰ παρατιθέμενα χωρία. Οὕτω ἐν σελ. 19 τῆς Συγχρόνου ἐν Ἑλλ. Κριτικῆς ἐπροτάξαμεν τῶν χωρίων τοῦ Ἐγγέλου τὴν περικοπὴν τοῦ κ. Βλάχου «*δὲν εἶναι ἐπίδρασις τῆς ἔξωθεν κοινωνίας, τῆς συνήθως χαμαιζήλου καὶ χαμαιπετοῦς κτ.λ.*» Οὕτω ἐν σελ. 45 τῶν χωρίων τοῦ Φίχτε, Ἄϊνε, Γαίτου, Κορμενίνου, Φαῦερβάχου καὶ λοιπῶν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ κ. Βλάχου: «*Δὲν*

βλέπω τὸν βασανίζοντα τὰ λοιπὰ ἔθνη πνευματικῶν
κὼν σάλον, οὐδ' ἔννοῶ πῶς ἐκ νόσου οἷας δῆποτε δύνα-
ται νὰ προκύψῃ ποίησις ἀξία λόγου.» οὕτω ἐν σελίδι
36 τὸν ἄλλον τοῦ κ. Βλάχου ἰσχυρισμὸν : «οὐδεὶς
ποτε ἐφαντάσθη ὅτι οἱ ποιηταὶ γεννῶνται ὡς οἱ ἀμα-
νίται εἰς τοὺς καστανεῶνας μετὰ τὰς βροχὰς τοῦ φθι-
νοπώρου,» πρὸ τοῦ χωρίου τοῦ Taine : «Ὡς ἐξετάζομεν
» τὴν φυσικὴν ἀτμοσφαῖραν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐμφανί-
» σεως τοῦ ἀραβοσίτου, τῆς βρώμης ἢ τῆς ἀλόης, οὕτω
» πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἠθικὴν, ἵνα κατανοή-
» σωμεν τὴν γέννησιν οἷας δῆποτε ποιήσεως ἢ τέχνης,»
καὶ οὕτω πανταχοῦ. Οὐδ' ἦτον ἡμῖν δυνατόν νὰ πράξω-
μεν ἄλλως, ἂν ἠθέλαμεν νὰ ἔχωσιν ἔννοιάν τινα τὰ ἐ-
κάστοτε ἀντιτασσόμενα εἰς τὰ ἀποφθέγματα τοῦ ἐπι-
κριτοῦ ἡμῶν χωρία συγγραφέων. Δὲν βλέπομεν λοιπόν
τις προῆλθεν αὐτῶ ζήτησις, ἂν μαθηματικῶς ἀδύνατον
ἦτο ἡμῖν νὰ περιλάβωμεν ἐν δεκαπενταστίχῳ περιλήψει
κατ' ἀνελλιπῆ σειρὰν τοὺς τῆ δε κακίαις τῆς διατρι-
βῆς αὐτοῦ ἐσπαρμένους ἰσχυρισμούς.

Ἐν σελ. 24 ἰσχυρίζεται ὁ κ. Βλάχος ὅτι παρεθέσα-
μεν ἄμορφα σπαράγματα στρεβλωθέντος κειμένου τοῦ
Ἐγέλου. Ἄντι ὁμῶς νὰ ἐξετάσῃ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰ-
σχυρισμοῦ τούτου τὸ μακρὸν χωρίον τοῦ φιλοσόφου, τὸ
ὁποῖον παρεθέτομεν μεταξύ εἰσαγωγικῶν ὡς μετάφρα-
σιν ἐν σελ. 19 τῆς διατριβῆς ἡμῶν «Περὶ συγχρ. ἐν
Ἐ.λ.λ. Κριτικῆς,» τοῦτο μὲν παρατρέχει, παραθέτων
δὲ τὴν ἐν σελ. 55 ἀπλὴν μνείαν γνώμης τινὸς τοῦ Ἐγέ-
λου περὶ τοῦ Γαίτε, οὔτε ὡς μετάφρασιν παρατιθεμένην
οὔτε μεταξύ εἰσαγωγικῶν ὀχυρωθεῖσαν, ἀττιτάσσει εἰς
τὰς ἐξ γραμμὰς τῆς μνείας ταύτης ὀλόκληρον τὴν δισέ-
λιδον παράγραφον τοῦ γερμανικοῦ κειμένου καὶ ἔπειτα
ἀνακράζει : «Πῶς πρέπει νὰ ὀνομασθῇ τὸ ἀπαθὲς θάρ-
ρος τοῦ κ. Ροῦδου παραθέντος ἄμορφα σπαράγματα ;»

Πληρέστατα δίκαιον ἔχει ὁ κ. Βλάχος ὀνομάζων τὸ χωρίον ἡμῶν ἄμορφον σπάραγμα, ἀφοῦ οὐδὲν ἄλλο ἠδύναντο νὰ ἦναι ἐξ στίχοι οὐδεμίαν ἔχοντες ἀξίωσιν μεταφράσεως μακρᾶς παραγράφου. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁμοῦς δὲν κατωρθώσαμεν νὰ θαυματουργήσωμεν συμπιέζοντες ἐν τὸς ἐξ γραμμῶν τὰς ἐννοίας δύο ἐγγελειανῶν σελίδων δὲν ἔπεται, νομίζομεν, ὡς λογικὸν συμπέρασμα τὸ τοῦ κ. Βλάχου ἀνακράζοντος εὐθὺς ἔπειτα : « Ἀπαξιούμεν » ἐννοεῖται, οὐδὲ ἀνάγκην κἂν ἔχωμεν μετὰ τὰ ἀνωτέ- » νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακάλυψιν καὶ ἐξονούχισιν τῶν » ΔΟΙΠΩΝ τοῦ Ἐγγέλου χωρίων, ἅτινα ἐκ τῆς γαλλικῆς » μεταφράσεως τοῦ Ladrangé παρατίθησιν ὁ κ. Ροῦ- » δης ». Ὁ προσδιορισμὸς τοῦλάχιστον τῶν λοιπῶν φαίνεται ἡμῖν πλεονάζων καθότι ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν παρατιθεμένων μεταξὺ εἰσαγωγικῶν ὡς μεταφρασθέντων ἐκ τῆς Αἰσθητικῆς τοῦ Ἐγγέλου χωρίων, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ὑπόδοκῆσε νὰ ἐξονούχισῃ ὁ κ. Βλάχος. Ἄς ἐπιτρέψῃ προσέτι ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ ὅτι ἠπατήθη χειροτονήσας μεταφραστὴν τοῦ Ἐγγέλου τὸν γνωστὸν ἐν Παρισίοις βιβλιοπώλην τῆς ὁδοῦ Ἄγ. Ἀνδρέου Ladrangé, ὅστις μόνον πωλεῖ τὴν μετάφρασιν τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Καρόλου Benard, εὐρωπαϊκὴν χαίρουσαν ὑπόληψιν καὶ θραυθεῖσαν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἀφ' ἐνὸς μὲν ὃ διάσημος μεταφραστὴς πληροφορεῖ τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ προοιμίῳ του ὅτι κατ' ἐννοίαν μόνον καὶ ἐν περιλήψει μετέφρασε τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Αἰσθητικῆς, ἐνθα εὐρίσκεται τὸ χωρίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πρωτότυπον εἶναι θεθαίως πάσης μεταφράσεως ἀξιόπιστότερον, ἀνατρέχομεν εἰς τὸ γερμανικὸν κείμενον, σημειοῦντες ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ πρὸ ἡμῶν τόμος ἀνήκει εἰς τὴν δημοσίαν δημοσίαν βιβλιοθήκην καὶ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὃ χρησιμεύσας τῷ κ. Βλάχῳ. Πρὸς εὐχερεστέραν

παράθεσιν τοποθετοῦμεν ἀντικρυζόμενα τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ, ἵνα ἀποφασίσῃ ὁ ἀναγνώστης συγκρίνων τὴν κατὰ λέξιν μετάφρασιν ταύτην ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πρὸς τὰ ἐν σελ. 20 τῆς ἡμετέρας διατριβῆς παρατεθέντα ἐκ τῆς «κατ' ἔννοιαν καὶ ἐν περιλήψει» μεταφράσεως τοῦ Benard¹ κατὰ πόσον ἐδικαιοῦτο ὁ κ. Βλάχος νὰ κατηγορήσῃ ἡμᾶς ὡς παραθέσαντας ἄμορφα σπαράγματα.

Der Mensch hat auch ein concretes äusseres Daseyn, aus welchem heraus er sich zwar in sich als Subject zusammenschliesst, doch in dieser subjectiven Einheit mit sich ebenso sehr auf die Aeusserlichkeit bezogen bleibt. Zum wirklichen Daseyn des Menschen gehört eine umgebende Welt, wie zur Bildsäule des Gottes ein Tempel. Diesz ist der Grund, weshalb wir jeszt auch der vielfachen Fäden

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ συγκεκριμένην ἐξωτερικὴν ὑπαρξιν, ἐξ ἧς δύναται μὲν ν' ἀποχωρήσῃ εἰς ἑαυτὸν ὡς ὑποκείμενον, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ ταύτῃ ἐνότῃτι διατηρεῖ οὐχ ἧττορ ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἐξωκόσμον. Ἡ πραγματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπαρξις ἀπαιτεῖ τὸν περιέχοντα αὐτὸν κόσμον ὅπως τὸ εἶδωλον Θεοῦ τὸν ναόν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν τῶν διαφορῶν δεσμῶν, οἵτινες ἐπηρεάζουσι τὸ ἰ-

¹) Ὁ γάλλος φιλόσοφος, ἐξηγῶν τὸν τρόπον καθ' ὃν μετέφρασε τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Αἰσθητικῆς ἀποφαίνεται ὡς ἀκολούθως: «Sans omettre rien d'essentiel nous avons retranché tout ce qui nous a paru peu important et superflu . . . Une fois pénétrés de la pensée de l'auteur, nous avons cru pouvoir user d'une liberté entière, ayant à coeur avant tout de nous conformer aux lois de notre langue. Cours d'Esthétique κτλ. τόμ. Α', σελ. 8.

erwähnen müssen, welche das Ideal an die Aeuserlichkeit knüpfen, und durch sie sich hindurchziehen.

Ausserdem lebt der Mensch noch in einer concreten Wirklichkeit geistiger Verhältnisse, die sich gleichfalls alle ein äusseres Daseyn gehen, so dass auch die unterschiedenen Weisen des Befehelens und Gehorchens, der Familie, Verwandtschaft, des Besitzes, Landlebens, Stadtlebens, religiösen Cultus, der Kriegsführung, der bürgerlichen und politischen Zustände, der Geselligkeit, überhaupt die volle Mannichfaltigkeit der Sitten und Gebräuche in allen situationem und handlungen zur umgebenden wirklichen Welt des menschlichen Daseyns gehören.

Nach allen diesen Beziehungen greift das Ideale unmittelbar in die

ιδανικὸν συνδέοντες αὐτὸ πρὸς τὸν ἕξω κόσμον.

Πλὴν τούτου ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἐν συγκεκριμένῃ πραγματικότητι πνευματικῶν σχέσεων, αἵτινες ὡσάυτως λαμβάνουσιν ὑπόστασιν ἐξωτερικῆς ὑπαρξιας. Οὕτως, ὥστε οἱ διαφοροὶ τρόποι τῆς ἐπιταγῆς καὶ ὑπακοῆς, τῆς οἰκογενείας, τῆς κτήσεως, τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ ἀστικοῦ βίου, τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, τῆς διεξαγωγῆς τῶν πολέμων, τῆς ἀστικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς κοινωνικότητος, καὶ ἐν γένει ἡ ὀλομερῆς ποικιλία τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις καὶ πράξεις τοῦ βίου, ἀνήκουσιν εἰς τὸν περιέχοντα τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν ἀληθινὸν κόσμον.

Ἐφ' ὅλων τούτων τῶν ἀναφορῶν τῆς σχέσεως τὸ ἰδανικὸν ἀπτεται ἀμέσως

gewöhnliche äusserliche Realität, in das Alltägliche der Wirklichkeit und damit in die gemeine Prosa des Lebens ein. Deshalb Kann es, wenn man die nebulose Vorstellung vom idealischen neuerer Zeit festhält, den Anschein haben, als wenn die Kunst allen Zusammenhang mit dieser Welt des Relativen abschneiden müsse, indem die Seite der Aeusserlichkeit das ganz Gleichgültige, ja dem Geist und seiner Innerlichkeit gegenüber das Niedrige und Unwürdige sey. In diesem Sinne ist die Kunst als geistige Macht angesehen, welche uns über die ganze Sphäre der Bedürfnisse, Noth und Abhängigkeit erheben, und von dem Verstand und Witze, den der mensch in diesem Felde zu verschwenden gewohnt ist, befreien solle. Denn ohnehin sey hier über-

τῆς συνήθους ἐξωτερικῆς πραγματικότητος, τῆς καθημερινῆς ἀληθινῆς ζωῆς, ἤτοι τῆς καθημερινῆς ἀληθείας καὶ ἐπομένως τοῦ κοινοῦ πεζοῦ βίου. Ἄν ἐδεχόμεθα περὶ τούτου τὴν ὀμιχλώδη νεωτέραν ἰδέαν περὶ τοῦ ἰδανικοῦ, τὸ εὐλογον τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως συμπέρασμα ἤθελεν εἶναι ὅτι ἡ τέχνη πρέπει νὰ διαρρήξῃ πᾶσαν συνάφειαν πρὸς τὸν πεπερασμένον τοῦτον κόσμον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ βίου εἶναι τι ὅλως ἀδιάφορον, μάλιστα δὲ καὶ ταπεινὸν καὶ ἀνάξιον ἀπέναντι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Οἱ οὕτω φρονοῦντες ἐκλαμβάνουσι τὴν τέχνην ὡς πνευματικὴν τινα δύναμιν, ἣτις προώρι-σται νὰ ὑψώσῃ τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πᾶσαν σφαῖραν χρείας, ἀνάγκης καὶ ἐξαρτήσεως καὶ νὰ λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς χρήσεως τοῦ κοινοῦ νοῦς, ὃν ὁ ἄνθρωπος συνείθισε ν' ἀποδαπανᾷ εἰς τὸ στάδιον τοῦτο, καθόσον

haupt das Meiste rein conventionell, und durch die Gebundenheit an Zeit, Ort und Gewohnheit ein Feld blosser Zufälligkeiten, welche die Kunst in sich aufzunehmen verschmähen müsse. Dieser Schein der Idealität jedoch ist theils nur eine vornehme Abstraction moderner Subjectivität, welcher es an Muth gebricht, sich mit der Aeusserlichkeit einzulassen, theils ist es eine Art der Gewalt, die das subject sich anthut, um sich über diesen Kreis durch sich selber hinauszusetzen, wenn es nicht durch Geburt, Stand and Situation schon an und für sich darüber hinweggehoben ist. Als Mittel für dieses Hinaussetzen bleibt dann auch nichts übrig als die Zurückgezogenheit in die innere Welt der Gefühle, aus welcher das Individuum nicht heraustritt und nun in dieser

ἐν αὐτῷ τὰ πλείστα ἐκτελοῦνται κατὰ συνθήκην, ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ τόπου, χρόνου καὶ τῆς συνηθείας, ἅτινα ἢ τέχνη πρέπει νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀνάξια ἑαυτῆς. Ἡ τοιαύτη τοῦ ἰδανικοῦ ὄψις εἶναι ἐν μέρει μὲν ὑψηλόφρων ἀφαίρεσις τῆς τῶν νεωτέρων ὑποκειμενικότητος, ἥτις δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ συγχρωτισθῇ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐν μέρει δὲ εἶναι εἰδός τι βιασμοῦ, ὃν ἐπιβάλλει ἑαυτῷ τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ἐξ ἑαυτοῦ ὑπερβῇ τὸν κύκλον ἐκείνου, ὃν δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδῆσῃ ὡς ἐκ τῆς γεννήσεως, καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ θέσεως. Ὡς μέσον τοιαύτης ὑπερβάσεως δὲν μένει ἄλλο ἢ ἡ ἀποχώρησις εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἄτομον δὲν ἐξέρχεται, ἀλλὰ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀναληθείᾳ ὡς ὑπερσοφόν τι ὃν, ὅπερ ἀτενίζει μετὰ πόθου εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου δικαιοῦται νὰ πε-

Unwirklichkeit sich für das Hochwissende hält, das nur senhsüchtig in den Himmel blickt, und deshalb alles Erdenwesen glaubt geringschätzen zu dürfen. Das ächte Ideal aber bleibt nicht beim Unbestimmten und bloss Innerlichen stehen, sondern muss in seiner totalität auch bis zur bestimmten Anschaulichkeit des Aeussern nach allen Seiten hin herausgehen. Denn der Mensch, dieses volle Mittelpunkt des Ideals, *lebt, er ist wesentlich jetzt und hier*, Gegenwart, individuelle Unendlichkeit, und zum Leben gehört der Gegensatz einer umgebenden äusseren Natur überhaupt, und damit ein Zusammenhang mit ihr und eine Thätigkeit in ihr.¹

ριφρονῆ πᾶν τὸ ἐπίγειον. Τὸ γνήσιον ὅμως ἰδαρικὸν δὲν δύναται τὰ σταθῆ εἰς τὸ ἀόριστον καὶ καθαρῶς ἐσωτερικὸν σημεῖον, ἀλλὰ δέον ἐν τῇ ὀλοσχερεῖα αὐτοῦ γὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὠρισμένην ἐπισκόπησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη· διότι ὁ ἄνθρωπος, τὸ τέλειον τοῦτο τοῦ ἰδεώδους κέντρον, ζῆ καὶ πάρεστι νῦν καὶ ἐνταῦθα, ὡσεὶ ἀτομικὴ τις ἀπειρότης, ἣ δὲ ζωὴ ἀπαιτεῖ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν περιέχουσαν ἡμᾶς ἐξωτερικὴν φύσιν, καὶ ἐπομένως τὴν μετ' αὐτῆς συνάφειαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐνέργειαν.

¹ Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἰκανῶς μακροῦ χωρίου προκύπτουσι, νομίζομεν, δύο τινά· α) ὅτι εὐρέθησαν καὶ ἐν Γερ-

1. Vorl. über die Aesthetik τόμ. α, σελ. 306-8.

μανία θιασῶται τινες τοῦ νεφελώδους ἰδανικοῦ συμμεριζόμενοι τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἐξέφρασεν ὁ κ. Βλάχος ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διατριβῇ, ὅτι δηλ. ἴδιον τοῦ ἐνθέου ποιητοῦ εἶναι τὸ νὰ αἴρεται ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, οὐδενὸς ὦν σύγχρονος... ἀτερίζων τὸ βλέμμα πρὸς τὸ θεῖον τῆς ἀποκαλύψεως φέγγος καὶ αὐτὸ ἀνταρατέλλων εἰς τῶν θαυμαστῶν του τὸν ὄμιλον¹ κτλ.

β) ὅτι τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Ἐγγελοσ ἀποκρούει καὶ χλευάζει ἀνηλεῶς, ἰσχυριζόμενος ὅτι «τὸ ἀληθὲς ἰδανικὸν δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸ ἀόριστον καὶ καθαρῶς ἐσωτερικὸν σημεῖον, τὸ δὲ νὰ ὑπολαμβάνῃ ἑαυτὸν ὁ τεχνίτης ὡς ὑπέρτερόν τι ὃν ἀτενίζον εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ δικαιούμενον ἐκ τούτου νὰ καταφρονῇ τὰ ἐπίγεια εἶναι ἀναλήθεια, ἀφοῦ καὶ οὗτος ἔζη καὶ παρέστι νῦν καὶ ἐνταῦθα εἰς ἀδιάσπαστον συνάφειαν πρὸς τὸν πραγματικὸν πεζὸν βίον.» Ἄν καὶ λοιπὸν ὠρέγετο ὁ κ. Βλάχος νὰ ἐνισχύσῃ διὰ παραπομπῆς τὴν θεωρίαν του τῆς καθαρῶς ἐνδιαθέτου ψυχικῆς πηγῆς τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας, ἔπρεπε νὰ πληροφηθῇ τίνες εἶναι οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ εἰς τούτους παραπέμπων καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἐγγελον, τὸν ἀσπονδῶτατον τῆς τοιαύτης θεωρίας ἐχθρόν, τὸν κηρύττοντα στεντορεῖα τῇ φωνῇ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ταῦτα παρετηροῦμεν τῷ κ. Βλάχῳ ἐν τῷ πρώτῳ ἡμῶν φυλλαδίῳ· οὗτος δὲ εἰς ἀπάντησιν κατηγορεῖ ἡμᾶς ὡς στρεβλώσαντας ἐν τῇ μεταφράσει χωρία, ὡς ἀπόδειξιν τούτου παραθέτει ἀπόσπασμα οὐδεμίαν ἔχον μεταφράσεως ἀξίωσιν, τρεῖς ἀσχέτους περικοπὰς περὶ ἐμπνεύσεως, ἧς τὴν ἀνάγκην οὐδεὶς οὐδέποτε ἠρνήθη, δύο ἔπειτα σε-

1. Αἱ διὰ κυρτῶν γραμμάτων παρατιθέμεναι φράσεις, εἶναι αὐτολεξεῖ αὐτὰ ἐκεῖναι τοῦ κ. Βλάχου ἐν σελ. 327 τῆς διατριβῆς αὐτοῦ «Περὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως» ἐν τῷ 8^ῳ τεύχει τοῦ «Παρνασσου».

σελίδας ὕβρεων, περὶ δὲ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος τοῦτο μόνον: «Ἀπαξιούμεν νὰ προβῶμεν εἰς ἐξονούχισιν τῶν ΛΟΙΠΩΝ τοῦ Ἐγέλου χωρίων.»

Ὅπως τὸν Ἐγελον, οὕτω κατηγορῶν ἡμᾶς ὅτι ἐστρεβλώσαμεν καὶ τὸν Levêque, ἰσχυρίζεται ὁ κ. Βλάχος ἐν σελ. 33 τοῦ Νέου Κριτικοῦ τὰ ἐξῆς: «Ὁλοκληρος ἢ ἐν ἀρχῇ τῆς δῆθεν μεταφράσεως τοῦ »χωρίου ἀναγραφομένη φράσις δὲν ἐγράφη παρὰ τοῦ »Levêque, οὔτε σκιά δὲ οὔτε ἶχνος αὐτῆς εὑρηται ὀπουδήποτε τῶν δύο τόμων τῆς συγγραφῆς του. Ἐμαγειρεύθη δὲ παρὰ τοῦ κ. Ροῦδου καὶ ὠχυρώθη μεγαλοπρεπῶς δι' εἰσαγωγικῶν ὅπως μόνον κατηγορηθῶμεν ἡμεῖς ὡς μνημονεύσαντες τοῦ Levêque »χωρὶς νὰ τὸν ἀναγνώσωμεν.» Ἡ πρὸς τοιοῦτον πονηρὸν σκοπὸν οὐδαμοῦ ὑπάρχουσα καὶ κακοβούλως ὑφ' ἡμῶν μαγειρευθεῖσα φράσις εἶναι ἢ ἐξῆς, ἣν παραθέτομεν ἀντικρύζουσαν τὸ κείμενον τοῦ Levêque:

Le génie n'a veritablement rien créé, au sens rigoureux de ce mot. Le génie ne tire de son propre fonds ni l'ideal ni ses formes, il les retrouve seulement au sommets derniers de la pensée.

Ἄν ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα, πειθόμεθα ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ποιητοῦ οὐδὲν δημιουργεῖ ἢ ἀρύεται ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸν ἀνευρίσκει προὔπαρχον εἰς τὰς ὑψίστας τῆς διανοίας κορυφάς.

Μὴ ἀρκούμενος νὰ κατηγορήσῃ ἡμᾶς ὁ κ. Βλάχος ὡς πλάσαντας ἀνύπαρκτα καὶ παραλείψαντας ἀσύμφορα ἠποσθέτει: «Ὁ κ. Ροῦδης στρεβλώσας καὶ ἀδιαγνώ-

1. Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ ἀσύμφορα ταῦτα, καὶ κατὰ πόσον μεταβάλλουσι τὴν ἔννοιαν ἔκρινε περιττὸν νὰ διασαφίσῃ.

»στως παραμορφώσας τὰ ὑπολειφθέντα συνέφυρεν ἐξ αὐτῶν μετὰ πολλοῦ ἰδίου καρυκεύματος τὸ παρατεθὲν «ἡμῖν ὡς γνήσιον τοῦ συγγραφέως κείμενον.» Πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει μέσον ἢ νὰ παραθέσωμεν τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν ὄσα μετεφράσαμεν ἐκ τοῦ Le- vêque ἀπαράλλακτα ὡς κεῖνται ἐν σελ. 34 τοῦ ἡμε- τέρου φυλλαδίου, οὐχὶ ὅμως χωριζόμενα ὑπὸ δύο σελίδων ὕβρεων, ὡς ἔπραξεν ὁ κ. Βλάχος, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀντικρυ- ζόμενα, πρὸς εὐκολίαν καὶ τοῦ ραθυμοτέρου ἀναγνώ- στου.

Alors (à toutes les grandes époques de l'art) le génie ne tâtonne pas, il procède avec certitude; il n'a pas à chercher sa pensée, elle lui est soufflée par l'esprit du temps. Loin d'avoir à lutter contre son siècle, il est conduit, porté par lui. Sa puissance personnelle ce créer est décuplée par la fécondité esthétique de l'air qu'il respire... Dès que ce feu s'éteint, ou du moins se couvre de cendres (car il ne s'éteint jamais jusqu'à la dernière étincelle) aussitôt tout languit, même l'art, même

Κατὰ τὰς περιόδους ταύτας ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ, ἀντὶ νὰ ψηλαφῆ πρὸς εὐρεσιν τοῦ δρόμου του, προβαίνει μετὰ βεβαιότη- τος οὐδ' ἔχει ἀνάγκη ν' ἀναζητῆ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀποτυπωμένην ἰδέαν· καθότι αὕτη ἐμφυσᾶται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων. Ἐντὶ νὰ παλαίη πρὸς τὸν αἰῶνά του, ἄγεται καὶ φέρεται ὑπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ ἐνοῦσα αὐτῷ δημιουργικὴ δύναμις δεκαπλασιάζεται ὑπὸ τῆς γονιμότητος τῆς ἀτμοσφαιρας ἐν ἣ ἀναπνέει. Ἄλλ' ἅμα τὸ θεῖον τοῦτο πῦρ σβεσθῆ ἢ καλυφθῆ ὑπὸ αἰθάλης, εὐθὺς τὰ πάντα

le génie, surtout le génie et l'art.

Au siècle de Pericles l'art Grec atteint son apogée. Pourquoi ? C'est, repondra-t-on, que Phidias, Sophocle et Ictinus avaient du génie. Assurement. Mais ce génie qui le rechauffa, le fit éclore et lui donna des ailes ? Pour ne parler que de Phidias, quelle est la pensée qui l'éclaire et l'inspire ? En ces mêmes jours et quand il cherchait le visage de l'intelligence, Phidias honoré de l'amitié de Pericles rencontrait chez cet homme d'état Anaxagore (le premier qui proclama que l'intelligence est la cause du mouvement créateur). C'était l'aurore étincelante déjà du spiritualisme philosophique dont les mains de Socrate et de Platon allaient bientôt écarter les derniers nuages. Le spiritualisme

μαραίνονται, πρὸ πάντων δὲ ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ τέχνη.

Ποία ἡ αἰτία τῆς ἐπὶ Περικλέους ἀκμῆς τῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι; Ὁ Φειδίας, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἴκτινος εἶχον βεβαίως μεγαλοφυΐαν. Ἀλλὰ τίς ἐξέκόλαψε τὸ ὦδον τοῦτο καὶ ἐπτέρωσε τὸν νεοσσόν; Εἰς μόνον τὸν Φειδίαν περιορίζοντες τὴν ἔρευναν παρατηροῦμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνεζήτει τὸν τύπον τῆς ὑπερτάτης φρονήσεως (ἤτοι τῆς Ἀθηνᾶς) ἐσχετίζετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους πρὸς τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν, ἥδη δὲ ἀνέτελλεν ἐν Ἀθήναις τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας τοῦ πνεύματος, τὸ μεσουρανῆσαν ἀνέφελον διὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους. Ἡ φιλοσοφία αὕτη ἐπικιούρουσ ἐχουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν, ἐνέπνευσεν οὐ μόνον τὸν Φειδίαν, ἀλλὰ καὶ ἅπασαν τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην τῆς τέχνης ἐποχὴν.

religieux et philosophique fut donc la muse inspiratrice de Phidias et, on peut ajouter, de l'art grec tout entier à cette époque mémorable.

Μετὰ τὴν παράθεσιν ταύτην ἐπιτρέπεται ἡμῖν, νομίζομεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν ἀξιότιμον κ. Βλάχου ποῖα εἶναι τὰ ὑφ' ἡμῶν στρεβλωθέντα καὶ ἀδιαγνώστως παραμορφωθέντα χωρία, ποῖον τὸ ὑφ' ἡμῶν προστεθὲν καρύκεισμα, καὶ πρὸ πάντων τίς ἡ ἀξία τῶν παραλειφθέντων; Ἄν δὲ καταλογίζῃ ἡμῖν ὡς φοβερὸν ἀμάρτημα τὸ ὅτι παρελείψαμεν περικοπὰς, ὧν δὲν λέγει ἐν τούτοις κατὰ τί ἡ ἔλλειψις παραμορφώνει ἢ μεταβάλλει τὴν ἔνοιαν, πολὺ βαρύτερον τούτου εἶναι βεβαίως ἢ παρὰ τοῦ κ. Βλάχου παράλειψις ὀλοκλήρου φράσεως ἐκ τῆς ἡμετέρας παραθέσεως τοῦ Λένεque, τοσαύτην ἐχούσης σημασίαν, ὥστε ἤρκει μόνη νὰ διαλύσῃ πᾶσαν ἀσάφειαν καὶ νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν στρεψοδικίαν περὶ τοῦ φρονήματος τοῦ ἀνδρός. Ἄλλὰ ὁ κ. Βλάχος, ἀφοῦ τοσαῦτα παρέθεσεν ἄσχετα καὶ περιττὰ, φθάσας ἐκεῖ διακόπτει τὴν παράθεσιν λέγων: «Δὲν ἀντιγράφομεν »περισσότερον, καθότι ματαιῶς ἠθέλομεν βαρύνει τοὺς »ἡμετέρους ἀναγνώστας.» Ἄν ὅμως δὲν κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίου τούτου φόβου, ἤθελεν ἐξακολουθήσει παραθέτων τὰ ἐξῆς, εἴτε γαλλιστὶ ἐκ τῆς σελ. 563 τοῦ Λένεque εἴτε ἑλληνιστὶ ἐκ τῆς σελ. 33 τοῦ ἡμετέρου πρώτου φυλλαδίου.

Il n'y a pas de grand art sans grandes doctrines et, hâtons nous de l'

Ἄδύνατον νὰ ὑπάρξῃ τέχνη, ὅπου δὲν ὑπάρχει μέγα φρόνημα ἐκδηλούμε-

ajouter, sans grandes doctrines acceptées et réalisées dans la conduite des individus. Il y a un modèle vivant qui, sans cesse et partout, pose sous les yeux de l'artiste, au salon au théâtre dans l'église dans la rue; ce modèle vivant c'est tout le monde. Pour suivi par cette vision ou plutôt la rencontrant toujours devant lui, comment l'artiste y échapperait - il tout entier lorsqu'il est dans son atelier? Elle l'y suit, sachons le bien, et la elle s'impose fatalement à sa pensée.

νον ἐν τῇ καθημερινῇ διαγωγῇ τῶν ἀτόμων. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τεχνίτου ἵσταται διηνεκὲς πρότυπον, ἐπόμενον αὐτῷ πανταχοῦ, καθ' ὁδὸν, εἰς τὸ θέατρον, τὴν αἴθουσαν χοροῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πρότυπον τοῦτο εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοί· ἡ δὲ διηνεκὴς αὕτη ὀπτασία παρακολουθοῦσα τὸν τεχνίτην εἰς τὸ σπουδαστήριον ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἀναποδράστως.

Ἐποὺ παρεθέσαμεν τὰς ἡμετέρας μεταφράσεις ἅς παραθέσωμεν ἤδη ἀντικρὺ τῶν κειμένων τοῦ Λένεque τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἐπικαλεσθέντος αὐτὸν ὡς μάρτυρα κ. Βλάχου.

Ἄγγελος Βλάχος

Κάρολος Levêque.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐπὶ τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν ἐπίδρασις τῆς κοινωνίας ἐγένετο συνήθως ὁσάκις ἐγένε-

A toutes les grandes époques de l'art le génie ne tâtonne pas. Il n'a pas à chercher sa pensée.

νετο πρὸς βλάβην μᾶλλον ἢ πρὸς ὄφελος τῆς συγχρόνου ἀληθοῦς ποιήσεως καὶ ἐλαττώματα μᾶλλον ἢ ἀρετὰς ἐπροίκισε τοὺς ποιητὰς ἐκείνους ὅσοι ἐκόντες ἄκοντες ὑπέστησαν αὐτήν. (Αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ ἑ τευχ. τοῦ «Παργασσοῦ» σελ. 327.

Ἀρκεῖτω μοι νὰ ὑπομνήσω ὅτι ἡ ἀμουσοτάτη τῶν κοινωνιῶν παρήγαγε τὸν Μίλτωνα καὶ ἡ βδελυρωτάτη τὸν Δάντην. (Ἐνθ. Ἄνωτ. σελ. 328.)

Ὁ δῆθεν ποιητικώτατος αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου ἰδ' ΟΥΔΕΝΑ ἀληθινὸν ποιητὴν ἐγέννησε πλὴν τοῦ Μολιέρου. (Αὐτόθι).

Δὲν εἶναι ἐπιδρασις τῆς ἕξωθεν κοινωνίας, τῆς χαμαιζήλου συνήθως καὶ χα-

Elle lui est soufflée par l'esprit du temps. Sa puissance de créer est décuplée par la fécondité esthétique de l'air qu'il respire.

Il n'y a pas de grand art sans grandes doctrines, passées dans les actes et réalisées dans la conduite des individus.

Corneille est grand. C'est le grand Corneille. Le trait saillant de sa poésie c'est la grandeur, et même très souvent le sublime.... Dire que Lafontaine est un poète de génie ce n'est rien apprendre à personne..... Racine tendre, harmonieux, exquis etc. (Τόμ. β', σελ. 251—263.)

Il y a un modèle vivant, qui sans cesse et partout pose sous les

μαιπετούς τῆς πεζῆς καὶ
πλήρους ἀδυναμιῶν καὶ ἐ-
λαττωμάτων κτλ. (Αὐ-
τόθι).

yeux de l'artiste. Ce mo-
dèle vivant c'est tout le
monde..... Cette vision
suit l'artiste dans son a-
telier et s'impose fatale-
ment à sa pensée κτλ.

Εὐκόλον ἦτο νὰ πολυπλασιάσωμεν τοὺς τοιοῦτους ἀντικρυσμοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀρκοῦμενοι δικαιοῦμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν ἀξιότιμον κ. Βλάχον ἂν ἄδικον εἶχομεν παρατηροῦντες αὐτῷ ὅτι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας του περὶ τοῦ ἀνεπηρέαστου τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων παραπέμπει εἰς συγγραφεᾶ λέγοντα ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ;¹

Πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν τελευταίαν καὶ ὄντως σπουδαίαν στρέβλωσιν, ἣν ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Βλάχος, καλὸν φαίνεται ἡμῖν νὰ σχηματίσωμεν σαφῆ τινα ἰδέαν τοῦ τί ἔστι παραμόρφωσις κειμένων, συνισταμένη καθ' ἡμᾶς εἰς τὸ ἐν γνώσει καὶ πεποιθήσει παριστᾶν συγγραφεᾶ λέγοντα πράγματα τὰ ὅποια ἡ δὲν εἶπεν ἢ ἄλλως εἶπε. Παραδείγματα τοιαύτης παρασπονδίας ἀ-

1. Ὡς ἀπόδειξιν ὅτι συμφωνοῦσι τὰ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διατριβῇ γραφεύτα πρὸς τὸν Levenque παραθέτει ὁ κ. Βλάχος τὴν ἐξῆς περιχοπὴν. «L'âme pense avec si peu de peine que tout ce qu'elle conçoit lui est COMME versé d'une source cachée; COMME soufflé par un esprit supérieur. C'est le phénomène de l'inspiration. L'âme cède, s'abandonne, à cette influence qui lui SEMBLE divine ἔνθεος et qui se nomme enthousiasme κτλ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ περιγράφεται ἀπλῶς ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις καὶ αὐταπάτη τοῦ ἐνθουσιῶντος καὶ ὑποθέτοντος (qui lui semble) ἑαυτὸν ἔνθεον. Τί ὁμοῦ θέλει νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τούτου ὁ κ. Βλάχος; ἀδυνατοῦμεν νὰ μαντεύσωμεν.

δύνατον φαίνεται ἡμῖν νὰ εὐρεθῶσιν ἐμφαντικώτερα καὶ μᾶλλον ἀνεπίδεκτα ἀμφισβητήσεως τῶν κατωτέρω.

Ἐν σελ. 44 τοῦ φυλλαδίου ὁ Νέος Κριτικός γράφει ὁ κ. Βλάχος : « Ὑπελείπετο ἤδη νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν- » ταῦθα κατὰ πλάτος τὸ παράδοξον ἐκεῖνο σύμφυρμα » θεωριῶν ἀλλοπροσάλλων, ἀντιμαχομένων καὶ ἀχωνεύ- » των, ἃς ἤντηλε μὲν ἐκ πολλῶν βιβλίων ὁ νεοφώτισος » κριτικὸς δὲν κατώρθωσεν ὅμως δυσυχῶς οὔτε ὁ ἴδιος νὰ » χωνεύσῃ οὔτε εἰς τοὺς τοὺς ἀγνώτας τῶν ἀναγνωστῶν » του νὰ μεταδώσῃ μάρτυρες τούτου οἱ ὀρισμοὶ τῆς ὑ- » ποκειμενικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς ποιήσεως, ὧν ἐκείνη » μὲν ἢ (ὑποκειμενικὴ) κατὰ τὸν κ. Ῥοῦδην ἐξυμνεῖ τὸν » ἐξωτερικὸν κόσμον αὕτη δὲ (ἢ ἀντικειμενικὴ) ἐξε- » τάζει τὰ μύχια αἰσθήματα τῆς καρδίας». Ταῦτα εἰπὼν παραπέμπει ὁ κ. Βλάχος εἰς τὴν σελ. 1 τοῦ ἡ- » μετέρου φυλλαδίου. Ἄλλ' ἐκεῖ εὐρίσκομεν τὰ ἐξῆς : « Δύο » εἶδη ποιήσεως διακρίνει ἢ σύγχρονος κριτικὴ, τὴν » ἐξυμνοῦσαν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ » ἐνεργὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἧτις ὠνομάσθη ΑΝΤΙΚΕΙ- » ΜΕΝΙΚΗ, καὶ τὴν ἐξετάζουσαν τὰ μύχια αἰσθήματα » τῆς καρδίας, ἣν ὠνόμασαν ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗΝ.» Ὁ κ. Βλάχος δηλ. πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀμαθείας ἡμῶν παριστᾷ ἡμᾶς λέγοντας ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον τῶν ὅσα εἶπομεν.

Ἐν τελ. 40 τοῦ Νέου Κριτικοῦ ἀναγινώσκουμεν «... » θὰ ἐμάνθανεν νὰ σέβηται πλειότερον τὸν ἄνδρα ἐκεῖ- » νον (τὸν Πλάτωνα) ὅν ἡμάρτομεν κατὰ τὸν κ. Ῥοῦδην » ἀποκαλέσαντες γίγαντα τῆς φιλοσοφίας.» Ἄλλ' ἐν » σελ. 13 τῆς «Συγχρόνου Κριτικῆς», εἰς ἣν παραπέμ- » πει, ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς : « Ἡ προσέλευσις ὡς μαρ- » τύρων τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, «τῶν γι- » γάντων τῆς φιλοσοφίας, τῶν δύο πόλων τοῦ ἄξονος » περὶ οὗς περιστρέφεται ἡ ἐπιστήμη» κτλ. ἀγγέλλε- » ται βροντοφῶνως ὑπὸ τοῦ κ. Βλάχου μετὰ στόμφου

καὶ πατάγου, ἀρμόζοντος μᾶλλον εἰς βυζαντινοὺς δε-
»σπότας ἢ ἄνδρας ὧν τὸ ὄνομα δὲν χρήζει τοιαύτης
»ἀσιατικῆς παρατάξεως ἐπιθέτων.» Ἐν ἄλλοις λόγοις
ἡμεῖς μὲν εἶχομεν τὴν τόλμην ν' ἀσεβήσωμεν πρὸς τὸν
ἀξιότιμον κ. Βλάχον μεμφόμενοι αὐτὸν δι' ἔλλειψιν
καλλαισθησίας, οὗτος δὲ παριστᾷ ἡμᾶς πρὸς τὸν Πλά-
τωνα ἀσεβοῦντας.

Ἐν σελ. 5 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ* ἀφοῦ διὰ δύο ὄλων
σελίδων ἐξιστόρησε τὴν ὀπωσοῦν ἄσχετον πρὸς τὸ ζή-
τημα κακίαν, καὶ πικρίαν καὶ χολὴν ἡμῶν κατὰ τῆς
κοινωνίας, ἀφορμὴν αὐτῆς εὐρίσκει τὸ ὅτι δὲν κατορ-
θοῦμεν νὰ εὐρωμεν ἀναγνώστας καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τού-
του παραπέμπει εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς *Παπίσης*, ὀ-
που, ὡς λέγει, «*περιαλγῶς ἐξομολογεῖται τοῦτο ὁ κ.*
Ῥοῦδης.» Ἐνταῦθα ὁμοῦς ὑπάρχει μικρὸς τις ἀναχρονι-
σμός· καθότι ἡ *Πάπισσα* ἦτο τὸ πρῶτον ἡμῶν ἔργον
καὶ ἀπολύτως ἀδύνατον ἦτο εἰς ἡμᾶς, ὅτε ἐγράφομεν
τὰ προλεγόμενα αὐτῆς, νὰ μαντεύσωμεν ὅτι δὲν ἠθέλο-
μεν εὐρεῖ ἀναγνώστας, ὡς λέγει ὁ ἀξιότιμος κ. Βλάχος.

Ἐν σελ. 29 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ* παραθέτων τεμά-
χιον μεταφράσεως ἡμῶν τοῦ *Lénêque*, ἣν κατηγορεῖ
ἐπὶ ἀπιστία, ἀποκόπτει ἐν στιχ. 29 τὸ ἐπίθετον *ἀρέ-
φελος* καθιστῶν αὐτὴν οὕτω ἔτι ἀπιστοτέραν.

Ἄλλαχού πάλιν τὴν στρέβλωσιν τῶν ὅσα εἶπομεν
ἐπιχειρεῖ ὁ κ. Βλάχος διὰ σχολίων ὅλως ἰδιορρήθμων.
Οὕτω ἐν σελ. 7, ἀφοῦ παρέθεσε τὴν φράσιν ἡμῶν «ἄ-
»δύνατον εἶναι νὰ γεννηθῇ ποιητῆς ἐκτὸς ποιητικῆς τι-
»νος ἀτμοσφαιρας» προσθέτει τὰ ἐξῆς πρωτότυπα ἰδι-
κά του : «ἐπομένως εἶναι καθαρὰ καὶ κατηγορηματικῆ
»ἢ ἀπόφανσις τοῦ κ. Ῥοῦδου ὅτι γεννητικὸν τοῦ ποιη-
»τοῦ αἴτιον εἶναι οὐχί τι ἄλλο, ἀλλ' ἡ κοινωνία καὶ
»αἱ κοινωνικαὶ περιστάσεις.» Ζητοῦντες συγνώμην παρὰ
τοῦ κ. Βλάχου παρατηροῦμεν αὐτῷ ὅτι τὸ συμπέρασμα

του δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς αὐστη-
ρᾶς λογικῆς. Οὕτω λ. γ. ἀπολύτως ἀδύνατον εἶναι νὰ
γεννηθῇ ἰχθὺς ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, δὲν ἔπεται ὁμοῦς ἐκ τού-
του ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ γεννητικὸν αἷτιον τοῦ ἰχθύος,
ἀλλὰ μόνον ἀπαραίτητος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ παρά-
γων, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἡ κατάλληλος κοινωνικὴ ἀ-
νάπτυξις τῆς τοῦ ποιητοῦ.

Ἐν σελ. 25 τοῦ αὐτοῦ φυλλαδίου ἀναγινώσκομεν:
« Ἄς ἀνοίξῃ ὁ κ. Ροῦδης τὸν β' τόμ. τῶν *Παρέργων καὶ*
Παραλιπομέγων τοῦ Schopenhauer, ὃν ἀναφέρει μὲν
ἠγνοοῖ ὁμοῦς, διότι λέγει περὶ αὐτοῦ μεθ' ὅλης ἐκείνης
τῆς ἀφελοῦς τόλμης, ἣν ἐμπνέει ἡ ἄγροια ὅτι οὐδὲν
οὗτος συνέγραψεν εἰδικὸν περὶ καλλιλογίας. » Ἐκ τού-
των βλέπομεν ὅτι ὁ κ. Βλάχος θεωρεῖ τὰ ἐν ταῖς *Πα-*
ρέργοις καὶ Παραλιπομέροις τοῦ Schopenhauer, ὡς
εἰδικὸν σύγγραμμα περὶ καλλιλογίας. Ἀνοίγοντες ὁμοῦς
τὴν βιβλιογραφίαν τῆς Αἰσθητικῆς τοῦ διασήμευ Be-
nard ἀναγινώσκομεν « Schopenhauer, pas d'ecrit
spécial. v. Parerga et Paralipomena. »

Πολὺ ἐλυπήθημεν βλέποντες ἐν σελ. 54 τοῦ *Νέου*
Κριτικοῦ οὕτω σφοδρῶς δυσανασχετοῦντα τὸν κ. Βλά-
χον ὅτι ἀντὶ νὰ παραθέσωμεν ὀλόκληρον τὸ ποίημα
αὐτοῦ αἰ « αἰ Σφαγαὶ τῆς Συρίας », παρελείψαμεν τὴν
τετάρτην στροφὴν αὐτοῦ καὶ στίχους τινὰς τῆς ἐβδό-
μης, ἠγνοοῦμεν δὲ ὅτι ἐπέφερον εἰς τὸ ποίημα τοῦτο τρο-
ποποιήσεις ἐν νεωτέρᾳ ἐκδόσει, ἣν δὲν ἔτυχε νὰ ἴδωμεν.
Πρόχειρος ὁμοῦς ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῇ ἀποκοπῇ στίχων τι-
νῶν τοῦ σιωπηρῶς, ὡς λέγει, ἀποδοκιμασθέντος ὑπ'
αὐτοῦ ποιήματος τούτου οὐδεμίᾳ ὑπῆρχε παρ' ἡμῶν
πρόθεσις μειώσεως τῆς ἀξίας αὐτοῦ, ἔστω ὅτι ἐκ πάν-
των ἀνεξαιρέτως τῶν παρατεθέντων ἐν τῇ διατριβῇ ἡ-
μῶν ποιητικῶν ἀποσπασμάτων ἀπεκόψαμεν οὐ μόνον
στροφὰς ἀλλὰ καὶ στίχους στροφῶν ἀπλῶς χάριν συν-

τομάς. Οὕτω ἐκ τοῦ δικαίως ὑφ' ἡμῶν θαυμασθέντος «Ὠργιστε ὁ χάρος, ὦργιστε» κτλ. τοῦ κ. Βαλαωρίτου παρελείψαμεν τὸν τρίτον στίχον· ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ αὐτοῦ ἀποσπάσματος «Τὶ φιλὶ ποῦταν ἐκεῖνο κτλ» τοὺς τρεῖς τελευταίους τῆς στροφῆς. Ἐκ τῆς ἐν σελ. 28 παραθέσεως τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον κατὰ τὸν κ. Βλάχον ὑφ' ἡμῶν ἐπαινεθέντος Βηλαρᾶ, παρελείφθησαν ὁ τελευταῖος στίχος τῆς πρώτης στροφῆς καὶ οἱ τρεῖς πρῶτοι τῆς δευτέρας, ἐκ δὲ τοῦ ἐν σελ. 26 μύθου τοῦ αὐτοῦ πέντε ὀλόκληροι σποράδην στροφαι, ἄνευ βεβαίως τῆς ἐλαχίστης προθέσεως νὰ μειώσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐπαινουμένων ποιημάτων. Ἄλλ' ἡ ἐπιθυμία τοῦ κ. Βλάχου ν' ἀπονέμη ἡμῖν κακὰς προθέσεις προβαίνει ἐν τῷ φυλλαδίῳ του μέχρις ἀληθοῦς μονομανίας. Οὕτω ἐν 49 τοῦ «Νέου Κριτικοῦ» μὴ εὐρίσκων τῆς ἀρεσκείας του τοὺς ὑφ' ἡμῶν παρατιθεμένους στίχους τοῦ κ. Βαλαωρίτου ἐπιλέγει· «Ἄν ἡ σατυρικὴ τάσις τοῦ κ. Ροῦδου δὲν ἦτο παγκοίνως γνωστὴ. . . ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι καλῆ τῇ πίστει καὶ ὠραίοις αὐτοῦς ὑπολαμβάνων, παρέθηκε τοὺς στίχους τούτους τοῦ κ. Βαλαωρίτου, πῶς ὅμως νὰ παραδεχθῆ τις τὴν τοιαύτην ἄκακον πλάνην, ὅταν γνωρίζῃ ποῖα πράγματα ἰδίως βλέπει καὶ πῶς τὰ βλέπει ὁ κ. Ροῦδης, κτλ.» Κατωτέρω πάλιν προκειμένου περὶ τοῦ μεθ' εἰλικρινεστάτου καὶ ἐκ τῶν μυχῶν τῆς καρδίας ἐκπορευομένου θαυμασμοῦ ἐπαινεθέντος ὑφ' ἡμῶν δημοτικοῦ ᾄσματος Ὅσο χιριζοῦν τὰ βουνὰ καὶ λουλουδιζοῦν κάμποι

Κ' ἔχουν ἢ ράχες κρύα νερά, Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε κτλ.

ὁ κ. Βλάχος ὑπὸ τῆς αὐτῆς κατεχόμενος παραδόξου μονομανίας ἀνακράζει· «Πολλοὶ ἠγανάκτησαν ἀληθῶς ὑποπτεύσαντες οὐχὶ *Μιὰν* ἀδίκως ὅτι ἐπίτηδες ἐξελέξατο τοὺς ἀνωτέρω στίχους ὁ κ. Ροῦδης, ἵνα

»σιωπηρῶς χλευάση καὶ τὴν κειμηλιοῦχον ἐκείνην κι-
 »βωτὸν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῆς νέας Ἑλλάδος». Ἄλλ' ἀντὶ ν' ἀποδίδῃ εἰς ἡμᾶς ἀναποδείκτως τοιαύτας
 ὄντως πονηρὰς προθέσεις, δὲν ἦτο πολὺ ἀπλούστερον
 καὶ χριστιανικώτερον νὰ ὑποθέσῃ ὁ κ. Βλάχος, ἂν οἱ
 ὑφ' ἡμῶν παρατεθέντες οὔτοι δημοτικοὶ στίχοι δὲν τῷ
 ἤρεσκον, ὅτι ὡς ἄνθρωποι καὶ μὴ ἀναμάρτητοι ἠπα-
 τήθημεν περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, καὶ ἀντὶ
 νὰ μᾶς ἀποκαλῆ εἴρωνας καὶ σατανικοὺς νὰ κατατάξῃ
 ἀπλῶς ἡμᾶς μετὰ τῶν χονδροκεφάλων, οἵτινες μεθ' ἡ-
 μῶν ἐθαύμασαν τοὺς ἀνωτέρω στίχους; Μετὰ τοῦ Γαίτου¹
 δηλ. ὅστις μετὰ μυρίων ἐξέλεξε τούτους πρὸς μετά-
 φρασιν ὡς τοὺς καλλίστους τῶν Ἑπειρωτικῶν, τοῦ
 Σούτσου, ὅστις ἔκρινεν εὐλογον νὰ τοὺς σφετερισθῇ ἐν
 τῷ Βλαχάδα², τοῦ Elissen, τοῦ ἀειμνήστου Ἀσωπίου
 καὶ τῶν ἄλλων πρωτευόντων Ἑλλήνων τε καὶ ξένων
 ποιητῶν καὶ φιλολόγων, οἵτινες ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπατη-
 θέντες εὔρον αὐτοὺς ὠραίους;

Ἐν σελ. 44 ὡς ἀπόδειξιν τῆς παραγνωρίσεως μεγάλων
 ἀνδρῶν παραθέτει χωρίον τοῦ Schopenhauer, λησμο-
 νήσας τὸ παράγγελμα τοῦ λόρδου Chesterfield, ὅτι δηλ.
 πρὶν δώσῃ τις βαρῦτητα εἰς τὴν γνώμην συγγραφέως
 περὶ οἰουδήποτε ζητήματος, πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ κατὰ
 τὸ δυνατὸν τίνες περιστάσεις ἠδύναντο νὰ ἐπηρεάσωσι
 τὴν γνώμην ταύτην. Ἀνοίγων οἰονδήποτε λεξικὸν τῆς
 φιλοσοφίας, τὸ τοῦ Frank λ.χ., δύναται νὰ πληροφορηθῇ
 ὁ κ. Βλάχος ὅτι ὁ μέγας φιλόσοφος παραγνωρίζομενος,
 περιφρονούμενος, ἄγνωστος καὶ λιμώττων ἔγραφε
 ταῦτα pro domo sua, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ κ.
 Βλάχος ἐν τῷ προλόγῳ τῶν ποιήσεών του. «Ἄς ἀντι-

1. Goëthe Neugr. Epirottriche Lieder.

2. Εὐθ. Βλαχάδας σελ. 36.

«τάσση ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία τὴν παγεράν τῆς ἀδιαφο-
»ρίαν εἰς πᾶν αὐτοφυῆς ποιητικὸν προῖον, ἀλλ' ἄς
»ἀντιτάσσωμεν καὶ ἡμεῖς ἴσην ἀδιαφορίαν. Δὲν τῇ μέλει
»ἂν ὑπάρχωμεν; διατὶ νὰ μᾶς μέλη ἂν ὑπάρχει; . . .
»Τὸ παρὸν δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ μέλ-
»λον καὶ οἱ ἐπλευσόμενοι ἔχουσι πάντοτε καιρὸν νὰ
»μὲ ἀποζημιώσωσιν». ¹

Ἄλλ' ἀφίνοντες ταῦτα ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς στρε-
βλώσεις, οὐχὶ πλέον τοῦ ἡμετέρου, ἀλλ' ἄλλων πολὺ
σπουδαιότερων κειμένων ἢ μᾶλλον γεγονότων. Ἐχων
ἀνάγκην ὁ κ. Βλάχος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας
του νὰ παραστήσῃ τὸν Σαιξπείρον ἀνώτερον τοῦ αἰῶνος
του καὶ αἰρόμενον ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου δὲν ἠδύ-
νατο νὰ μὴ μνημονεύσῃ τοῦ Σλεγέλου, ὅστις τὸ ὄνομά
του συνέδεσεν ἀδιάρρηκτως πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου ποι-
ητοῦ. Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τῆς συμφωνίας τῶν
θεωρημάτων τοῦ κ. Βλάχου πρὸς τὰ τοῦ περιωνύμου
τεχνοκρίτου καταφεύγομεν καὶ πάλιν εἰς τὴν μέθοδον
τῶν ἀντικρουσμῶν.

Ἄγγελος Βλάχος. ²

A. W. Schlegel.

Καὶ οἱ πολλοὶ μὲν, ἢ
σύγχρονος τοῦ Shakespe-
are turba . . . δὲν κατε-
νόουν οὔτε ἠσθάνοντο τὰς
ἀφθίτους καὶ ἀπαραφθό-
ρους καλλονὰς τῆς ποιή-
σεως τοῦ ἄλλου ἐκείνου
τοῦ πρώτου Shakespeare
τὰς ἐκ τῶν μυθῶν τῆς

Nach allen Stimmen
zu urtheilen, die von
dorther noch zu uns he-
rüberhallen, wussten die
Zeitgenossen Shakspea-
re's gar wohl, was sie an
ihm hatten; sie fühlten
und verstanden ihn bes-
ser als die Meisten, die

1. Ἄγ. Βλάχου Ὁραὶ σελ. 3.

2. Αὐτολεξεῖ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ διατριβῆς ἐν τῷ Παρνασσῷ
τεύχ. ἐ. σελ. 427.

καρδίας καὶ φαντασίας τοῦ ποιητοῦ πηγαζούσας . . . αἵτινες ἐπὶ δύο ὄλους αἰῶνας ἀγνώριστοι καὶ ἀνεκτίμητοι εἰς τοὺς πολλοὺς μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἤρξαντο ἐκτιμῶμεναι, ὅτε δὲ Sehlegel κτλ.

späterhin sich haben vernehmen lassen.¹ Ὁ περ σημαίνει: «Κατὰ πάσας τὰς περισθεῖσας μαρτυρίας οἱ σύγχρονοι τοῦ Σαιξπείρου ἐγνώριζον ὁποῖον ἄνδρα ἐκέκτηντο, αἰσθανόμενοι καὶ ἐννοοῦντες αὐτὸν πολὺ κάλλιον τῶν πλείστων μεταγενεστέρων ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ τὸν κρίνωσι.

Ὁ ἄλλος (Σαιξπείρος), εἶναι τοῦ πτωχοῦ καὶ πλάνητος ἠθοποιοῦ ὁ σύντροφος, ὁ ἀνάγκην ἔχων χάριν τοῦ χρηματίου νὰ κολλακεύῃ τὰς προστύχους δρέξεις τοῦ συγχρόνου κοινοῦ, ὁ τῆς διεφθαρμένης καὶ μεμολυσμένης κοινωνικῆς τῆς ἀτμοσφαιρας τὴν ἐπιτροπὴν ὑφιστάμενος, ὁ τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις δουλεύων ποιητής, ὁ βωμολοχῶν καὶ καὶ ληκυθίζων . . . ὁ πλάττων σκηναῶν χαμαιτύπειων *Ita τοῖς πολλοῖς ἀρέση ut turba mi-retur.*

Es ist wahr, Shakespeare bringt uns zuweilen in anstößige Gesellschaft, andremale lässt er Zweydeutigkeiten in Gegenwart der Frauen, oder gar von ihnen selbst sagen. Diesz war also vermuthlich ein damals nicht unerhörter Mutwille. Dem grossen hausen zu gefallen that er es gewiss nicht. (Αὐτόθι) ἤτοι: Ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ Σαιξπείρος μεταφέρει ἡμᾶς πολλάκις εἰς ἀπρεπῆ συντροφίαν, μεταχειριζόμενος ἄσεμνα λογοπαίγνια ἐνώπιον γυναικῶν ἢ καὶ θέτων τοιαῦτα εἰς τὸ

1. Uber Dramat. Kunst tom. γ' σελ. 23.

στόμα αὐτῶν. Τοῦτο ἦτο ἐλευθερία ἐπιτρεπομένη ὑπὸ τῆς ἐποχῆς· οὐδόλως δὲ πιστεύω ὅτι ἔπραττε τοῦτο ἵνα ἀρέσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς.

Εὐκολον ἦτο νὰ ἐκτείνωμεν εἰς πολλὰς σελίδας τοὺς ἀντικρουσοὺς τούτους, παραθέτοντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν κ. Βλάχον παριστῶντα τὸν αἰῶνα τοῦ Σαιξπέιρου θάρβαρον, μεμολυσμένον καὶ ἐντροφῶντα εἰς σκηναὺς καπηλείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν Σλέγγελον ἰσχυριζόμενον ὅτι «ἀν ἡ ἐνιαχοῦ τοῦ Σαιξπέιρου βωμολοχία ὑποληφθῆ ὡς σημεῖον θαρβαρότητος καὶ διαφθορᾶς τοῦ αἰῶνος του, τοιοῦτοι ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ θεωρηθῶσι» τότε καὶ οἱ αἰῶνες τοῦ Περικλέους καὶ Αὐγούστου, «ἔνεκα τῆς παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Ὀρατίῳ αἰσχρολογίας!» Τὸν κ. Βλάχον παριστῶντα τὸν Σαιξπέιρον πτωχὸν καὶ πλάνητα ἠθοποιὸν, τὸν δὲ Σλέγγελον ἀποδεικνύοντα αὐτὸν ἰδιοκτῆτην οἰκίας καὶ σημαντικῆς περιουσίας, χειροκροτούμενον ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἀνταποκριτὴν βασιλέως² τὸν κ. Βλάχον θεωροῦντα τὰ δράματα τοῦ Σαιξπέιρου ὡς οὐδεμίαν ἔχοντα ἐθνικότητα καὶ οὐδεὸς σύγχρονα, τὸν δὲ Σλέγγελον ὡς ἀπεικονίζοντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὴν κοινωρικὴν ἀνάπτυξιν.³ Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦντα νομίζομεν πρὸς σαφῆ ἀπόδειξιν τοῦ βαθμοῦ τῆς μετὰ τοῦ

1. Gölte dieser Verweis, so müsste man auch das Zeitalter des Pericles und des Augustus roh und ungesittet schelten κτλ. σελ. 31.

2. Shakspeare erwarb sich durch seine Thätigkeit ein beträchtliches Vermögen κτλ. σελ. 37.

3. Wenn sonst Kein andres Denkmal von Zeitalter der Elisabeth auf uns gekommen wäre als die werke Shaks-

Σλεγέλου ὁμοφροσύνης τοῦ κ. Βλάχου, κατὰ πάντα ὁμοίως πρὸς τὴν ἤδη ἐκτιμηθεῖσαν μετὰ τοῦ Ἐγέλου καὶ τοῦ Levêque.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν τελευταίαν φοβεράν στρέβλωσιν, ἣν εἰς ἡμᾶς ἀποδίδει ὁ γράψας τὸν *Νέον Κριτικόν*. Ἐνταῦθα φαίνεται ἡμῖν καλὸν νὰ ἐνθυμίσωμεν τῷ ἀναγνώστη τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, ἧτοι τὴν φράσιν ἡμῶν ἐν τῇ κρίσει τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος, ἔχουσαν ἀκολούθως: «Ἀφίνοντες κατὰ μέρος πᾶσιν δογματικὴν προκατάληψιν καὶ εἰς μόνον τὰ ἐμπειρικὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας περιοριζόμενοι βλέπομεν ὅτι πανταχοῦ οἱ ποιηταὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξαν εἰμὴ κάτοπτρα πρὸς ἀντανάκλωντα τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ιδέας τῶν συγχρόνων. ἄδύνατον εἶναι ποιητὴς νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ ὑπάρξῃ ἐκτὸς μιᾶς οἴας δῆποτε ποιητικῆς ἀτμοσφαιρᾶς.» Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἐξηγήθη λάβρος ὁ κ. Βλάχος ὀνομάζων αὐτὴν *ψευδὲς θεώρημα, ἐπανάστασιν κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς αἰσθητικῆς, καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ ποιητὴς αἴρεται ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, δύναται νὰ γεννηθῇ καὶ ἐν πεζοτάτῃ κοινωνίᾳ, δὲν ἔχει κοινωνικῆς παρορμήσεως ἀνάγκην, καὶ μάρτυρας τῆς οὕτω ἐννοουμένης ἐνδιαθέτου πηγῆς τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας θέλων τὸν Hegel, τὸν Levêque, τὸν Schlegel, τὸν Γαίτην κτλ. Ἀφοῦ πάντας τούτους καὶ πλείστους ἄλλους παρεθέσαμεν τῷ κ. Βλάχῳ, ἀντετάξαμεν ἐπὶ τέλους αὐτῷ καὶ αὐτοὺς τοὺς προγενεστεροὺς λόγους τοῦ ἐν σελ. 2 τοῦ Ὀμηρικοῦ ζητήματος. Εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντα οὐδὲ γρῦ προσεθέσαμεν ἔπειδὴ ὁμοίως ταῦτα ἐπλήρουν δύο σελίδας, ὅλως περιττὸν ἐνομίσαμεν ν' ἀντιγράψωμεν αὐτὰς ὁλοκλή-*

peare's, so würde ich eben aus ihnen den vertheilhaftesten Begriff von der damaligen gesellschaftlichen Bildung schöpfen κτλ. σελ. 33.

ρβυς. Τὸ παρ' ἡμῶν παρατεθὲν ἀπόσπασμα τοῦ κ. Βλάχου ἐν σελ. 35 τῆς «*Συγχρ. ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς*» ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὸν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος του καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν τοῦ νόμου τῆς γεννήσεως καὶ τῆς φθορᾶς τὸν ποιητὴν ζωογονεῖ αὐτὸς τῆς ἐποχῆς του ὁ πνευματικὸς βίος. Αἱ ποιήσεις εἶναι κάτοπτρον κτλ.»¹

Κατὰ τῆς τοιαύτης παραθέσεως ἐξηγέρθη ἔκφρων ὁ κ. Βλάχος ἐν σελ. 43 τοῦ *Νέου Κριτικοῦ ἀνακράζων*: «Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται, ὅτι αἱ ἀνωτέρω σειραὶ, αἱ παρατιθέμεναι ἐντὸς εἰσαγωγικῶν σημείων εἶναι ἀντιγραφὴ τῶν ἐπομένων: «Τὸν ἔθνικόν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος του αὐτὸ, καθ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ νόμου τῆς γεννήσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Τὸν ἔθνικὸν ποιητὴν ζωογονεῖ αὐτὸς τῆς ἐποχῆς του ὁ πνευματικὸς βίος. . . Αἱ ποιήσεις του εἶναι τὸ εὐρὺ τοῦ ἔθνους του κάτοπτρον κτλ.» Παραβάλλον τὰς δύο παραθέσεις βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ μέγα ἡμῶν ἔγκλημα εἶναι ὅτι παρελείψαμεν τὸ ἐπίθετον ἔθνικὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ εὐρὺ τοῦ κατόπτρου καὶ τὸν πλεονασμὸν καθ' ἀναποφευκτον ἀνάγκην. Ταῦτα θεβιαίως οὔτε προσθέτουσιν οὔτε ἀφαιροῦσι τι ἐκ τῆς ἐννοίας. Ἀλλ' ὁ κ. Βλάχος, ἀντὶ νὰ ἀσχοληθῆ εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τῆς προφανοῦς ἀντιφάσεως μεταξὺ τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν λόγων του ἀνακράζει: «Ἄς ἀναζητήσῃ τις εἰς τὸ ἀντίγραφον τοῦ κ. Ροῦδου τὸ ἐπίθετον ἔθνικόν, ἄς ἐκτιμήσῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ «ποιητοῦ ἐν γένει καὶ ἔθνικοῦ ποιητοῦ ἰδίᾳ, ἄς παρατηρήσῃ πόσαι ἡμέτεραι φράσεις διελύθησαν ὡσεὶ κα-

1. Τὴν παράθεσιν σταματῶμεν καὶ ἡμεῖς προσωρινῶς ὅπου καὶ ὁ κ. Βλάχος, ἔχων ἰσχυροὺς πρὸς τοῦτο λόγους, ὡς θέλει φανῆ ἀμέσως κατωτέρω.

» πνός ἐντός τῶν ταχυδακτυλουργῶν χειρῶν τοῦ κ.
» Ροῖδου, καί ἄς ὀνομάσῃ διὰ τῆς προσηκούσης λέξεως
» τὴν νέαν ταύτην χρηστὴν πρᾶξιν τοῦ ἡμετέρου κρι-
» τικοῦ. Τὸ καθ' ἡμᾶς, πτήσσομεν μόνον πρὸς τῆς
» χρηστότητος τὸ ὕψος καὶ συγχαίρομεν τῷ κ. Ροῖδῃ
» διὰ τὴν δυσθεώρητον τῆς συνειδήσεώς του εὐρύτητα.»

Ἄφινοντες κατὰ μέρος τὰς ὕβρεις, βλέπομεν ἐκ τῶν
ἀνωτέρω ὅτι ὁ ἀξιότιμος κ. Βλάχος θέλει νὰ πείσῃ ἡ-
μᾶς ὅτι παραδέχεται διαφορὰν μεταξὺ ποιητοῦ ἐν γένει
καὶ ἐθνικοῦ ποιητοῦ. Ἔστω καὶ τοῦτο· ἀλλ' ἐρωτῶμεν
αὐτὸν διατί διέκοψε καὶ πάλιν δι' ἐνός κτλ. τὴν παράθεσιν
τῶν κειμένων, τὴν ἀποδεικνύουσαν ὅτι διαφορὰ οὐδεμία
ὑπάρχει, διότι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ἤτοι
τοῦ Σαιξπέριου, ὅστις ἀδύνατον ἦτο νὰ ἦναι συνάμα
ἐθνικός καὶ μὴ ἐθν. κός ποιητής; Ἀντὶ τοσοῦτων ὕ-
βρεων οὐδὲν ἄλλο ζητοῦμεν ἡμεῖς ἢ μόνην τὴν ἄδεια
νὰ ἐξακολουθήσωμεν αὐτολεξεῖ τὴν παράθεσιν ταύτην
τῶν ἀποφθεγμάτων τοῦ Ὀμηρικοῦ ζητήματος, ἀντι-
κρύζουσας τὰς σημερινὰς τοῦ κ. Βλάχου ἐπαγγελίας.

Ἄγγελος Β.λάχος

τοῦ 1866.

Ἄγγελος Β.λάχος

τοῦ 1877.

Τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν γεν-
νῆ τὸ ἔθνος του αὐτὸ, κατ'
ἀναπόφευκτον ἀνάγκην,
καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν
τοῦ ὑψηλοῦ νόμου τῆς γεν-
νήσεως καὶ τῆς φθορᾶς.

Ὁ Θεὸς γεννᾷ καὶ ὁ
Θεὸς ἐμπνέει τοὺς ποιητὰς
οὐχὶ δὲ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύ-
τη κοινωνία οὔτε ἡ ἄλλη
ἄλλως καὶ ἀλλαχοῦ ἀτμο-
σφαῖρα αὐτῆς.

Αἱ ποιήσεις του εἶναι εὐ-
ρὺ τοῦ ἔθνους του κάτω-
πτρον· εἶναι τὰ ἥρεμα νῶ-
τα γαληνιαίας λίμνης, ἐφ'

Ἡ ἀμουσοτάτη τῶν κοι-
νωνιῶν παρήγαγε τὸν Μίλ-
τωνα καὶ ἡ βδελυρωτάτη
τὸν Δάντην.

ἤς ἀντανακλάται πιστῶς ὁ
κύκλω κόσμος.

Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀμλέ-
του καὶ τοῦ βασιλέως Λήρ
ἔζη κοιμώμενος, ἠπάτα
τὸν χρόνον καὶ ἀνεβίωσε
μ' ὠραιότερον καὶ θαλε-
ρώτερον στέμμα περὶ τὴν
κεφαλὴν, διότι ἦν ὁ ἐθνι-
κὸς ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας
διότι ἡ Ἀγγλία ὀλοκλήρως
ἔζη ἐντὸς τῶν δραμάτων
του καὶ αὐτὸς συνέζη μετὰ
τῆς Ἀγγλίας. (Ὁμηρ. Ζη-
τήμ. σελ. 3).

Δύο χωριστοὶ οὕτως εἶ-
πεν καὶ ἀποτόμως δια-
κρινόμενοι ποιηταὶ συνε-
νοῦνται ἐν τῷ ποιητῇ τοῦ
Macbeth καὶ τοῦ King
Lear. Ὁ εἰς μέγας, ὑψη-
λῆδος, αἰώνιος, αἰρόμενος
ὑπεράνω παρτὸς χρόνου
καὶ τόπου, οὐδεμίαν ἔχων
ἐθνικότητα καὶ οὐδενὸς
σύγχρονος ποιητῆς. Οὗ-
τος εἶναι ὁ ἀληθὴς καὶ μέ-
γας Shakespeare... Ὁ
ἄλλος εἶναι τοῦ πτωχοῦ
καὶ πλάνητος ἠθοποιῦ...
ὁ σύντροφος... ὁ τῆς διε-
σφαρμένης καὶ μεμολυσμέ-
νης κοινωνικῆς του ἀτμο-
σφαίρας τὴν ἐπιβροῆν ὑφι-
στάμενος. (Παραρτισσοῦ τευχ.
Ε' σελ. 327.)

Παρατρέχοντες τὰς λοιπὰς ἀντιφάσεις καὶ εἰς τὴν
τελευταίαν μόνον περιοριζόμενοι, δικαιούμεθα, νομίζο-
μεν, νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν γράψαντα τὰς ἀνωτέρω δύο
περικοπὰς, πῶς ὁ Σαιξπείρος ἐν ἔτει μὲν 1866 ἀπεθα-
νατίσθη ὑπ' αὐτοῦ διότι ἦν ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς
Ἀγγλίας ζώσης ὀλοκλήρως ἐντὸς τῶν δραμάτων του,
ἐν ἔτει δὲ 1877 κηρύττεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Βλάχου
μέγας καὶ ἀληθὴς Σαιξπείρος «ὁ οὐδεμίαν ἔχων ἐθνι-
κότητα καὶ οὐδενὸς σύγχρονος ποιητῆς; Ἄλλ' ὁ ἀξιό-

τιμος κ. Βλάχος προβλέπων, φαίνεται, τὴν ἀπλουστά-
την ταύτην ἐρώτησιν, ὅτε συνεσώρευσε καθ' ἡμῶν το-
σαύτας ὕβρεις ἐπὶ παραμορφώσει κειμένου, προσκαλῶν
τοὺς ἀκροατὰς «νὰ ἐκτιμήσωσι «τὴν μεταξὺ ποιητοῦ
ἐν γένει καὶ ἐθνικοῦ ποιητοῦ διαφορὰν,» ἔλαβε τὴν πρό-
νοιαν νὰ κηρύξῃ ὅτι «οὐδὲν ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ θίλει ἀπαρ-
τήσει». Συγχαίροντες αὐτῷ διὰ τὴν φρόνιμον ἀπόφασιν
ταύτην, μίαν μόνην παρατήρησιν λαμβάνομεν τὸ θάρ-
ρος νὰ υποβάλωμεν, ὅτι ὡς ἀνωτέρω περὶ Ἐγέλου, οὐ-
τω καὶ ἐνταῦθα αἱ λέξεις ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ εἶναι καθαρῶς
πλεονασμός· διότι μέχρι τοῦδε ἀπολύτως οὐδὲν ἤξιωσε
ν' ἀπαντήσῃ ὁ κ. Βλάχος ἀπτόμενον τοῦ ζητήματος.
Εἰς τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν καὶ παραθέσεις χωρίων ἔ-
κρινε καλὸν ν' ἀντιτάξῃ καταμήνυσιν ἐπὶ παραμορφώσει
χωρίων, ἧς οἱ ἀναγνώσται δύνανται ἤδη νὰ ἐκτιμήσωσιν
ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντικρουζομένων κειμένων τὴν βασιμό-
τητα· κατηγορίαν ἐπὶ δημιουργία φράσεως ἀνυπάρ-
κτου, κατὰ τὸν κ. Βλάχον, παρὰ τῷ *Levêque*, ἣν πα-
ρεθέσαμεν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐκ τοῦ πρωτοτύπου·
παράλειψιν τοῦ ἐπιθέτου *ἐθνικός*, οὐδεμίαν ἔχοντος
σημασίαν, ἀφοῦ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου·
ἄγνοιαν τῆς *γερμανικῆς*, ἀνακρίσεις περὶ τῆς πηγῆς
τῆς κακίας ἡμῶν, *Πάπισσαρ Ἰωάνναρ*, ἀσέβειαν, ἀνη-
θικότητα, *Ἀσμοδαῖον* καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μικρὰν ἔ-
χοντα πρὸς τὸ ζήτημα σχέσιν, καὶ ἐπὶ τέλους ὀρμα-
θοὺς ὑβριστικῶν ἐπιθέτων, ὀλίγον ἐπιχέοντας φῶς ἐπὶ
τῆς συζητήσεως. Νομίσαντες ἡμεῖς ἀναγκαῖον ν' ἀπαντή-
σωμεν εἰς μόνην τὴν καταμήνυσιν ἐπὶ στρεβλώσει κει-
μένων ἐκρίναμεν ὅλως περιττὸν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ
λοιπὰ παρακολουθοῦντες τὸν κ. Βλάχον εἰς τὰς τοι-
αύτας παρεκβάσεις, ἀπεφύγομεν δὲ καὶ πᾶσαν ἀντα-
πόδοσιν προσωπικότητος καὶ εὐφυολογίας εἰς τὸν

ποιητὴν τῶν Ὠρῶν καὶ μεταφραστὴν τῆς *Balzerlérne*
ἐνθυμούμενοι τὸ παρὰ Γαλάταις ῥητόν :

Vaincre sans peril c'est triompher sans gloire.

Περαίνοντες τὴν ὑπὲρ τὸ μέτρον ἴσως παρατρυθίσαν
ταύτην συζήτησιν παρηγορούμεθα ἀναλογιζόμενοι ὅτι,
ἂν ἀδύνατον εἶναι ἡμῖν νὰ συμμερισθῶμεν τὰς θεωρίας
τοῦ σημερινοῦ κ. Βλάχου περὶ ποιητῶν αἰρομένων
ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, καὶ ἀντανατελλόντων τὸ
θεῖον τῆς ἀποκαλύψεως φέγγος καὶ περὶ Σαίξπειρου οὐ-
δεὸς συγχρόνου καὶ οὐδεμιᾶ ἔχοντος ἐθνικότητα, εἵ-
μεθα ἀφ' ἑτέρου συμφωνότατοι μετὰ τοῦ προγενεστέρου
κ. Βλάχου, τοῦ συμφώνως πρὸς τὴν λογικὴν, τὴν ἰσορίαν,
τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα ἀνθρώπινα, τὸν Ἑγελον,
τὸν *Levêque*, τὸν *Schlegel* καὶ πάντας τοὺς κριτι-
κοὺς κηρύξαντα ἐν σωτηρίῳ ἔτει 1866, ὅτι τὸν ποιη-
τὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος του αὐτὸ κατ' ἀναπόφευκτον ἀ-
νάγκην, ὅτι οὗτος εἶναι κάτοπτρον τοῦ κύκλου κόσμου,
ὃ δὲ Σαίξπειρος ἀπεθανατίσθη διότι ὁλόκληρος ἡ Ἀγ-
γλία ἔζη ἐντὸς τῶν δραμάτων του καὶ αὐτὸς συνέζη
μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Ἐν σελ. 29 ἐν τέλει τοῦ στίχου 23 πρόσθετος «κατὰ τὸν
Πλάτωνα».

Τὰ λοιπὰ ἀφίενται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023939